
ОРГАНИЗАЦИЯ, СТРУКТУРА И ДЕЙСТВИЕ НА СИЛИТЕ ЗА СПЕЦИАЛНИ ОПЕРАЦИИ У НАС И ПО СВЕТА

Петър НЕНКОВ*

Special operation forces known also as „spec ops“ or „commandos“ represent a relatively small military units prepared and trained for intelligence, unconventional war and special operations.

Увод

Още в древността било забелязано, че редовната войска често е неспособна да изпълнява някои специфични задачи, от които често е зависел изходът на войната. Тези задачи са били свързани с разузнаване на противника, тактиката му на водене на бой, навиците му, демобилизирането на войската му, организирането на съпротива в тила му и ред други. Всичко това принудило пълководците да създадат специализирани бойни единици за изпълнение на такива специфични задачи. Можем да срещнем много примери за прототипи на специалните части през Средновековието. Партизанските движения започват да стават осезаем политически и военен фактор още в началото на XX век, като непрекъснато се увеличава значението им. Особени размери те вземат по време на Втората световна война. През втората половина на XX век се водят ожесточени партизански войни в държавите на Латинска Америка, Виетнам, Ангола, Мозамбик, Никарагуа, Афганистан и др., в които специалните части набират популярност и доказват нуждата от своето съществуване.

СИЛИ ЗА СПЕЦИАЛНИ ОПЕРАЦИИ – ХАРАКТЕРИСТИКА И НАЧИН НА ДЕЙСТВИЕ

Воденето на война от специалните части най-често е подчинено на постигането на стратегически и политически цели, като: сваляне или

* Авторът е доцент, доктор, Висше училище по сигурност и икономика – Пловдив.

подкрепя на политически режими, отстраняване на политически противници, извършване на силова намеса и елиминиране на лидери на политически организации и др. Различаваме два основни типа специални части – военни и полицейски [10].

Полицейските са т.нар. „части за борба с тероризма“, чийто представител в България е СОБТ (специализиран отряд за борба с тероризма), наричани още „Червени барети“. В Латинска Америка особена важност имат отделите за борба с наркотиците и наркотрафика.

Военните имат, общо взето, по-широк обхват от задачи, което налага специализация в отделните дейности. Те биват: водене на партизанска война, организиране на партизанско движение и обучение на личния състав, изпълнение на саботаж в тила на противника, освобождаване на пленници, елиминиране на противникови политически и военни лидери, елиминиране на неголеми паравоенни организации и др. [10].

Основната структурна единица е отделението, което се състои обикновено от около 10 души, като е окомплектовано с нужните специалисти – снайперисти, сапъори, специалист по ориентиране, тактици и др., според специфичните нужди.

За отбелязване е обикновено отличната подготовка по всяка от горепосочените специалности на всеки един член на отделението. Обучението освен това включва водолазно дело, парашутизъм, кормуване на автомобилна и бойна техника, специализиран ръкопашен бой, чужди езици, език на жестовите и др.

Често пъти специалните части водят бойните действия, без да имат установена база, като се налага да носят винаги със себе си цялото необходимо снаряжение. По време на бойни действия е необходимо да се спазват следните условия: добро координиране между отделните звена, стриктно спазване по време и начин на изпълнение на поставените задачи, добра връзка и комуникации между отделните членове на отделението, добро прикритие (подходящо камуфлажно облекло, използване на особеностите на терена), бързина на действията, спазване на принципа на внезапно нападение и бързо отстъпление, опознаване и използване от навиците на противника, разузнавателно-диверсионна и антитерористична дейност, свързана с откриване, задържане и обезвреждане на терористи и освобождаване на заложници.

СИЛИ ЗА СПЕЦИАЛНИ ОПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ

68-а бригада „Специални сили“

Тя е наследник на бившата Парашутна дружина. През есента на 1940 г. Министерството на войната и Щабът на войската вземат решение за сформирането на парашутна рота към Въздушните на Н.В. войски. Решението заляга в плана на Българската армия за 1941 г., но планираното

сформиране на парашутна рота остава нереализирано. Въпреки това българското военно ръководство е твърдо решено да създаде такова формирование. През пролетта на 1942 г. по указание на Щаба на войската започва подбирането на подходящи за парашутисти офицери, подофицери и войници от всички поделения на Българската армия. Указанието е да се подбират постъпилите в армията млади войници от набор 1920 и 1921 г., които желаят да станат парашутисти. В края на май 1942 г. в Здравно-изпитателния институт на летище Враждебна се провеждат заключителните изпити от специално назначена комисия, като към нея са привлечени за съветници и германски офицери. На изпитите се явяват около 5000 кандидати, които са подложени на обстойни медицински и психотехнически прегледи. Преминалите успешно през тях се допускат до изпитите по физическа годност и барокамера. Изискванията на комисията са безкомпромисни и от всички кандидати са одобрени едва около 500 души, които отново са изпратени по поделенията, където служат. На одобрените за парашутисти офицери, подофицери и войници се дават указания да чакат заповед за новото си назначение. По това време в България няма необходимите условия за подготовка на парашутни подразделения. Ето защо Министерството на войната решава одобрените за парашутисти 287 офицери, подофицери и войници да бъдат изпратени на обучение в Германия, в град Брауншвайг. В началото на януари 1943 г. българските военнослужещи са вече в Парашутното училище в гр. Брауншвайг. Първоначалните занятия са свързани с изучаване на теорията на парашутния скок и обхващат действията на парашутиста във въздуха, устройството на парашута и наземната подготовка, включваща тренировки на вестибуларния апарат и скокове от макети на самолети „Юнкерс-52“ и „Хайнкел-111“, при които се тренира напускането на самолета и начините на приземяване. След първоначалните теоретични знания се преминава към практическото запознаване с германските десантни парашути РС-20 и начина на тяхното скатане. Освен тези занятия се отделят и часове за физическа подготовка и самоотбрана. След завършването на предварителната подготовка започват и първите скокове от самолет, които се провеждат на местното летище. Парашутистите трябва да изпълнят най-малко шест тренировъчни скока. Първите три скока българските парашутисти изпълняват от самолет „Юнкерс-52“ и всички приключват успешно, като германските инструктори изказват възхищението си от хладнокръвието и смелостта на българите.

На 18.03.1943 г. със служебно поверително Писмо I-YO № 2019 на началника на Въздушните на Н.В. войски генерал-майор Димитър Айранов е разпоредено от завърналите се от обучение две роти парашутисти да бъде сформирана парашутна дружина, с което се поставя началото на парашутните поделения в нашата армия. Парашутната дружина е в състав 19 офицери, 60 подофицери и 348 войници. Още същия ден със Запо-

вед № 1 по дружината назначеният за временен командир капитан Любомир Ноев обявява нейния временен щат. Въоръжението на дружината е изцяло германско и за времето си подразделението представлява най-добре екипираното армейско поделение в Българската армия. През 1943 г. дружината прави демонстративен десант пред високопоставени военачалници на летище Враждебна. След демонстрация 57 военни от дружината биват повишени в звание ефрейтор.

След като България преминава на страната на Антихитлеристката коалиция, на 9.09.1944 г. на воините от Парашутната дружина като на германски възпитаници първоначално се гледа с недоверие. На 10.10.1944 г. Парашутната дружина е включена в частите на Първа армия, която е под командването на генерал-майор Владимир Стойчев. По време на кумановската настъпателна операция армията е спряна на силно укрепената стражинска позиция. Командването решава да засили настъпващите части, като в боя включва и Парашутната дружина. На нея се пада честта да атакува най-укрепената част. Целта е да пробие укрепената германска позиция и да се отвори пътят на Първа армия за настъпление към Скопие и Куманово. Боят започва в 7 часа сутринта на 18 октомври и трае до 15 часа следобед, когато позицията бива овладяна. Парашутната дружина губи голяма част от състава си – 36 убити и 69 ранени. Изключителен героизъм проявява ефрейтор Никола Паскалев, който с цената на живота си взривява вражески бункер и така проправя път на другарите си. В боя загива и заместник-командирът на дружината Димитър Захариев. Парашутната дружина участва и в овладяването на Куманово и влиза първа в града, както и в боевете за овладяване на страцинската позиция и при село Горно Нагоричене [9].

Датата 18 октомври – денят на бойното кръщение на българската Парашутна дружина, е обявен за празник на военните парашутисти в Българската армия за празник на 68-а бригада „Специални сили“. През 1975 г. двете парашутно-разузнавателни бази в Пловдив и Мусачево, създадени през 1964 г., се обединяват и така се създава 68-а бригада „Специални сили“. Бригадата е дислоцирана в Пловдив и влиза в състава на Командването на Силите за специални операции към Сухопътните войски.

В по-ново време личният състав на бригадата е 1300 – 1500 военнослужещи при следната структура: щаб на бригадата; три бойни батальона, дислоцирани в Пловдив; и подразделения за осигуряване. Основните задачи, които стоят пред специалните сили, са следните: специално разузнаване; контртероризъм; военно подпомагане; бойно търсене и спасяване; водене на партизанска и антипартизанска война [7].

От 2002 г. бригадата използва полигона Црънча за своето обучение, където се провеждат множество учения със специалните сили на държавите – членки от НАТО – САЩ, Турция, Румъния, Гърция, Македония, Италия, Португалия, Франция, Испания, Германия и др. Огневата подго-

товка, в частност тактическата стрелба и снайперската подготовка, са изключително добре застъпени. Тактическата подготовка на личния състав е с основен акцент специално разузнаване и контратероризъм. Парашутната подготовка е една от основните дисциплини. Изпълняват се предимно скокове с парашути от височина от 400 до 800 м, с принудително отваряне, а така също и със свободно падане от височини около 3000 м. Част от военнослужещите използват парашути тип „леляк“, като изпълняват скокове от височини между 3000 и 5000 м. Сериозно са застъпени военноръкопашни техники като един от способите за неутрализиране на противника. Ежегодно се провежда съвместно обучение със зелените барети на САЩ. Основният команден състав до ниво рота е преминал курсове за обучение в учебните заведения и тренировъчните бази на специалните сили на САЩ и НАТО. През годината в поделението също като част от бойната подготовка се провеждат множество състезания, които представляват съвкупност от всички военни дисциплини, като: ориентиране в пресечена (планинско-гориста) местност; преминаване на водна преграда с лодки чрез собственоръчно изготвени салове или чрез прекарване на маршрут с използване на въже; евакуиране на ранен, използвайки подръчни средства; преминаване на отделни препятствия от специалната полоса; мятане на нож и изпълнение на бойни приложни техники; тактическа стрелба с дълго- и късоцевно оръжие и др. [1].

Въоръжението на бригадата включва както съветски образци, като 9-милиметровия пистолет „Макаров“, 7.62-милиметровия автомат „Калашников“, 7.62-милиметровата снайперска пушка „Драгунов“, РПГ-7; 40-милиметровото РПГ-22 „НЕТО“, преносим ЗПК „Стрела-2М“ и др.; така и оръжие, използвано от спецназа на натовските държави, като немски картечен пистолет H&K MP-5, пистолети SigSauer, снайперска пушка H&K MSG-90, американската далекобойна снайперова пушка Barrett M82, немската Blaser R93 LRS2. Моторизираната техника в бригадата се състои от „Зил-131“, „Камаз“, „Урал“, „УАЗ“, „Мерцедес Бенц“, както и различни модели тежкотоварни автомобили от същата марка. 68-а бригада „Специални сили“ има на въоръжение леко- и тежкобронирани високопроходими и многоцелеви автомобили „Хъмви“. Парашутно-материалната част се заключава в следните типове парашути: RL-16, RS-4/4t, RS-8, RS-9, запасен парашут В-8/8, SOC-TW7-315 [7].

Бригадата участва със свои подразделения в състава на българските контингенти в Ирак и Афганистан. По време на участието си в Ирак 68-а бригада дава няколко жертви. Това са: старши лейтенант Николай Саръев, офицерски кандидат Антон Петров, починали от раните си, понесени след извършения атентат срещу българската база „Индия“ в Кербала през декември 2003 г.; офицерски кандидат Преслав Стоянов, офицерски кандидат Валентин Донеv, загинали през 2005 г. при катастрофа в условията на пустинна буря [7].

СПЕЦОТРЯДИТЕ В РУСИЯ

През 70-те години в Съветския съюз се създава легендарният спецотряд за борба с тероризма „Алфа“. Първоначално той се нарича Група „А“ и е създаден по идея на тогавашния шеф на КГБ Юрий Андропов. Едва през 1991 г., по време на пуча срещу управлението на Горбачов, става ясно истинското му име. Първи командир на отряда е майор Ивон. При подбора на кадрите решаваща дума имат началникът на 7-о управление на КГБ генерал Бесчастнов и началникът на Даманската гранична заплата Бубенин. Първите приети в отряда антитерористи стават негово ядро. Те са изцяло от органите на КГБ и по-късно предават своя ценен опит и умения на дошлите от въздушнодесантните части командоси. Особено много се държи при подбора на кадрите на чистото им досие и психическата и физическата им натренираност. Учебният процес се провежда във Висшата школа на КГБ под наблюдението лично на Андропов. Кандидат-командосите всеки ден пробягват и преплуват десетки километри, скачат с парашути, кормуват коли, стрелят с различни видове оръжие и овладяват тайните на специализирания ръкопашен бой. В отряда са привлечени най-добрите снайперисти, специалисти по минноподривно дело, психолози, алпинисти и бойни плувци. Общият брой на командосите достига до 200 души и след обучението те се превръщат в универсални бойци, а отрядът със специално предназначение „Алфа“ става страховита и напълно автономна бойна сила. Първата им спецзадача, която ги покрива със слава, е щурмът и овладяването на двореца на диктатора Хафизула Амин в Кабул по време на войната в Афганистан през декември 1979 г. С помощта на спецгрупата „Зенит“ командосите от „Алфа“ взривяват свързочния възел в афганистанската столица и превземат с минимални загуби – само 6-има убити, и за около два часа Министерството на вътрешните работи, щаба на ВВС, жандармерийските казарми и силно укрепения и добре охраняван президентски дворец. Други по-известни операции на спецназовците са свързани със залавянето на терористи и освобождаването на заложници в Сарапул през 1985 г., Уфа – 1986 г., Ленинград – 1988 г., Сухуми – 1990 г., Ростов на Дон – 1993 г.

През октомври 1993 г. командосите от „Алфа“ отказват да участват в щурма на Парламента (Белия дом) в Москва по време на пуча срещу Горбачов. Нещо повече, те участват в преговорите между двете настръхнали страни и спомагат като парламентъори въпросът да се реши без проливане на кръв и да се спре бъдеща гражданска война в Русия. След този случай обаче по нареждане на президента на Руската федерация Борис Елцин анти-терористичният отряд „Алфа“ е отстранен от неговата охрана и все по-малко се използва в спецоперации. Той изпада в немилост пред новите властимасти и става жертва на политически интриги и машинации. Хвърля се от тях в действие само в крайно безнадеждни ситуации, като тази в

Будьоновское, когато чеченските бойци на полевия командир Шамил Басаев шурмуват града и вземат много заложници. Въпреки това обаче в по-ново време отряд „Алфа“ възражда своята предишна мощ и отново стъпва на краката си като една от най-силните антитерористични групи в света [3].

Спецотряд „Вимпел“ има малко по-различна съдба от тази на „Алфа“. През 1981 г. съветското правителство решава да създаде нова структура в КГБ за борба с тероризма и поставя начело на структурата контра-адмирал Евалд Козлов. В отряда влизат бойците от съществуващите **антитерористични групи „Зенит“ и „Каскада“** и той получава кодовото наименование „Вимпел“. Има за цел да извършва строго секретни разузнавателно-диверсионни операции на територията на Съветския съюз и зад граница срещу антисъветски терористични и паравоенни ядра, както и да защитава съветски държавни учреждения, стратегически обекти и граждани от нападения, саботаж и похищение. Базата на отряда е недалече от Балашиха и в нея кипи усилен учебен процес с издържалите приемните изпити новобранци, който включва марш на скок – 70 км с пълно бойно снаряжение, което тежи 40 кг, преодоляване на водна преграда в зимни условия при температура около 20 градуса под нулата, стрелба с всички видове съветски и чуждестранни оръжия, владение на ръкопашния бой и хватки с хладно оръжие, кормуване на различни МПС, самолети, вертолет и бронирана техника, отлично боравене с радиостанции и мини, движение по азимут и с компас, както и усвояване на най-малко два западни езика. Срокът на обучение е до пет години независимо от първоначалното образование на антитерористите.

През 1991 г. отряд „Вимпел“ наброява вече около 1000 души, от които 90% са офицери, а максималната възраст на службата в него е 40 години. Кървавите боеве с фанатизираните муджахидини в планините на Афганистан се превръщат в сурово изпитание за спецназовците от „Вимпел“ и в школа за високо бойно майсторство и военна хитрост. Натрупали сериозен боен опит, те вече могат спокойно да се конкурират с най-мощните отряди на командосите в САЩ и Израел.

През 1991 г., след назначаването на Евгений Примаков за шеф на КГБ, отряд „Вимпел“ се преподчинява на новосъздадената Федерална служба за безопасност (ФСБ) на Руската федерация и променя своите цели и задачи, като се концентрира изцяло в борбата с мафиотските структури, контролиращи търговията с оръжие, наркотици, фалшива валута и проститутки в Русия. През декември 1993 г. бойците от отряд „Вимпел“ отказват да шурмуват заедно със своите колеги от отряд „Алфа“ Белия дом в Москва. Те влизат в сградата и успяват да спасят от екзекуция ръководителите на опозицията, барикадирали се в Парламента – Руцкой, Хасбулатов и Баранников. Това им своеволие не е простено и президентът на Руската федерация Борис Елцин издава указ за разпускането на Министерството на държавната безопасност. Отряд „Вимпел“ преминава в подчинение

на МВР, но много негови кадри, недоволни от унижението, на което са подложени от властимащите, подават рапорти и напускат системата [3].

Осми спецотряд на МВР на Руската федерация с кодовото име „Рус“ е създаден през 1992 г. Той е пряко подчинен на командването на отделната дивизия с оперативно преназначение (бившата дивизия „Феликс Дзержински“). Отрядът успешно конкурира по-големия си брат – 6-и отряд, със спецназначение „Витяз“, който има много по-дълга история и боен опит. Войната, която чеченските банди на генерал Джохар Дудаев започват срещу Русия, е подла, вероломна и безпощадна. Боевете в Чечения са тежко изпитание за спецназовците от „Рус“. Добрата им натренираност често пъти ги спасява при устроените от бандитите засади в планинските дефилета и гористи местности.

При първата война в Чечня спецназовците от „Рус“ участват в щурма на Грозни. Те запълват образувалите се „дупки“ вследствие на големите загуби на руските части и биват изпращани там, където другите пехотни части не могат да се справят със силния огън на противника и неговата яростна съпротива. При една от засадите, които чеченските сепаратисти устройват на отряда, при станция Алди, край Грозни, загива и неговият първи командир, полковник Павел Зайцев. Много чеченски бандити са ликвидирани от спецназовците от отряда, но и те дават свидни жертви. В боя с чеченските банди на полевия командир Радуев при село Первомайское загиват 14 бойци от отряда, а редник Олег Бобков е награден посмъртно със златната звезда „Герой на Русия“. Днес отряд „Рус“ е едно от най-мощните антитерористични формирования за незабавно действие в Русия [5].

СПЕЦЧАСТИТЕ НА САЩ

Флотската антитерористична охранителна група на морската пехота на САЩ – ФАСТ, е създадена през 1987 г. Днес тя наброява 321 морски пехотинци и има за задача да извършва охранителни и бойни операции в различни държави по света, в които за застрашени американските военни бази, посолства, складове и съоръжения. Местостоянките на 11-те взвода морски пехотинци от ФАСТ са във военноморските бази в Норфолк, Йорктаун, щата Вирджиния, САЩ, в Италия, Бахрейн и Япония. Подготовката им преминава в базата Чесапийк, щата Вирджиния, САЩ. Морските пехотинци поддържат постоянна бойна готовност и само за едно денонощие могат да бъдат транспортирани до най-отдалечената точка на света [6].

Извършените от радикални ислямистки групировки бомбени атаки срещу американските посолства в Африка и Саудитска Арабия през 1998 г. бяха причина там да бъдат изпратени морски пехотинци от ФАСТ, за да нормализират обстановката.

В над 70 антитерористични операции командосите от ФАСТ са проявили своя висок професионализъм и мъжество. По време на първата война в Персийския залив „Пустинен щит“, след нападението на Ирак над Кувейт, и във втората война срещу режима на Саддам Хюсеин „Пустинна буря“, както и при мироналагащите операции в Либерия „Остър връх“, в Панама – „Справедлива кауза“, в Хаити – „Сигурно връщане“, в Сомалия – „Бдителен воин“, и на много други опасни и рискови места те са на първа бойна линия и се проявяват като истински герои [1].

Отряд „Делта форс“ е предназначен за борба с тероризма в мирно време. Във военно време той изпълнява задачи по унищожаване на командни и комуникационни пунктове, освобождаване на военнопленници и ликвидиране на важни политически фигури на противника. В отряда служат около 400 антитерористи, групирани в три роти, а всяка рота се състои от оперативни групи от по 16 души. През 1978 г. бившата зелена барета и ветеран от войната във Виетнам полковник Чарлз Бекуит – кадър на английската Специална авиодесантна служба САС, създава отряда по нареждане на Пентагона. Неговите бойци воюват в редица локални военни конфликти в Гренада, Иран и Персийския залив. Кандидатите за отряда преминават през редица тестове за физическа и психическа устойчивост и след като ги издържат, се изпращат в учебния център на отряда във форт Браг. За да се подготвят за действия в арктически и тропически условия, курсистите биват изпращани в две други бази – форт Грили в Аляска и форт Гулик в Панама. Тези, които изкарат пълния курс на обучение, биват изпращани в бойните групи на отряда. Освен в антитерористични операции „тюлените“ участват и в чисто военни и диверсантско-разузнавателни мисии.

Най-големият им провал е участието в операцията за спасяването на американските заложници в превзетото от ислямисти посолство на САЩ в Техеран по време на Ислямската революция в Иран начело с аятолах Хомейни. От пусналия котва в Персийския залив до бреговете на Иран американски атомен самолетonosач „Нимиц“ излитат 8 хеликоптера, които са натоварени с командоси. На 200 км от Техеран хеликоптерите трябва да кацнат на междинен пункт в пустинята и да заредят с гориво от специален самолет цистерна, който също отлита за обозначеното място. За там се отправят и три военнотранспортни самолета, за да натоварят освободените от плен заложници. Операцията обаче започва с фалстарт, тъй като от 8-те вертолета само 6 достигат до междинния пункт за кацане. Налага се американците да пренощуват в пустинята, но извилата се пясъчна буря е причина командирът на отряда полковник Бекуит да издаде заповед за евакуация на баретите. При излитането от полевата писта единият вертолет се блъска в самолета цистерна и избухва в пламъци. Друг вертолет пада на земята и също се взривява. Загиват общо 8 командоси. Това принуждава полковник Бекуит да унищожи останалите вертолети и с трите воен-

нотранспортни самолета C-130 да евакуира безславно своите бойци, без да могат да изпълнят задачата си. Подобен гаф се получава и с операцията в Гренада, където няколко от тюлените са пуснати от вертолет, за да разузнат бреговата ивица и разположението на противника, но се удавят. Разбира се, успешните мисии по света са много повече от провалите, но за тях командването на Пентагона пази дискретно мълчание [8].

СПЕЦИАЛНАТА РАЗУЗНАВАТЕЛНАТА СЛУЖБА НА БРИТАНСКАТА АРМИЯ

Първият полк на САС бил създаден към 8-а Британска армия през 1941 г., в разгара на Втората световна война, от подполковник Дейвид Стърлинг. Той се състоял от 4 ескадрона и неговите 600 командоси имали за задача да извършват саботажни и диверсантски операции в тила на хитлеристите в Северна Африка. На следващата година била създадена морска група към САС под командването на капитан Кортней. Девизът им е „Който рискува, печели!“. Въпреки че след края на войната подразделенията на САС да били разформирвани, Министерството на отбраната на Великобритания решило отново да възстанови своите разузнавателно-диверсантски части и през 1952 г. бил създаден 22-ри Редовен полк САС. Той се покрил със зловеща слава при операцията в джунглите на Малая при потушаването на въстанието на местното население срещу британското колониално владичество. След завръщането си в Англия 22-ри полк САС бил разположен в своята база в град Херифорд, наречена на основателя на САС Стърлинг Лайнс [2].

През 1959 г. от резервисти е създаден 23-ти Териториален полк САС, който се дислоцира в Лийдс, Инговъри, порт Глазгоу и край Нюкасл. Първата операция на командосите на САС била на 17.11.1941 г. под кодовото наименование „Кръстоносец“. По време на действията на САС в Северна Африка били унищожени стотици вражески самолети, комуникационни възли, автомобилна и бойна техника и ликвидирани хиляди хитлери. През 1943 г. командирът на САС полковник Дейвид Стърлинг бил пленен от немците и бил изпратен в италианския лагер „Затворник от войната“ в град Гави, но след четири опита за бягство бил преместен във военнопленнически лагер в Колдиц и поставен под засилена охрана. Командването поел неговият брат Уилям Стърлинг, който продължил успешната тактика на отряда. Освободен от плен, след войната полковник Стърлинг продължил да се занимава със САС, като вложил много сили за неговото организационно укрепване и повишаване на боеспособността му [2].

При операция „Оверлорд“, ознаменуваща откриването на 6.06.1944 г. на втория фронт в Европа и извършването на най-голямата десантна операция през войната, командосите от САС отново са на първа бойна линия. В края на войната САС се развърщат в парашутно-десантна бригада и в орга-

низационно отношение влизат в състава на Първи британски въздушнодесантен корпус на генерал Лойд. Командосите от САС участват и в десанта в Сицилия и в настъплението на съюзническите войски в Италия [2].

След Втората световна война британската армия води тежки битки в джунглите на Малая с местните революционни отряди. По идея на командващия силите на британската корона в Далечния изток генерал Джон Хардинг се създава антитерористичния отряд „Малайски скаути“ начело с майор Майк Калвърт. През 1952 г. въз основа на отряда „Малайски скаути“ е създаден първият специален въздушен полк на САС, който се състои от щаб и четири ескадрона. Главната му цел в разгорялата се партизанска война е да спечели умовете и сърцата на местното население. Тази тактика се повтаря и в жестоката гражданска война в Северна Ирландия и във фолклендската криза между Аржентина и Великобритания. През 1956 г. след широкомащабна операция на британската армия, в която вземат активно участие бойната авиация и артилерия, конфликтът приключва с разгрома на революционната армия на Малая и смъртта на нейния лидер Ах Минг [2].

През 1962 г. 22-ри Оперативен полк САС на полковник Уудхауз е хвърлен в джунглите на остров Борнео, за да отблъсне заедно с международен контингент от специални части под командването на генерал Уолкър настъплението на индонезийската армия на президента Сукарно и на един голям китайски отряд срещу Малайската федерация, която е британски протекторат. САС изминават над 1500 км в изключително тежки условия и водят жестоки боеве с промарксистките партизански отряди на китайците и редовната индонезийската армия в джунглите. Свалянето на индонезийския президент Сукарно с военен преврат слага край на тази изтощителна партизанска война, в която САС се проявяват със своя висок професионализъм и мъжество [8].

В гражданската война в Северна Ирландия, избухнала през 60-те години на миналия век, САС успяват да смажат изключително опасните групи на ИРА, които се наричат „Градска гуерила“ и се стремят чрез смразяващи бомбени атентати, отвлечения, рекет и показни убийства да вселят паника в сред управляващите виги и тори във Великобритания и да пренесат терора от безлюдните планини в градски условия.

През 1972 г. гражданската война в Северна Ирландия навлиза в нов, още по-жесток етап, чиято кулминация е кървавата неделя в Лъндъндери, когато командоси от парашутния полк, наречени „червените дяволи“, разстрелват 13 католици – членове на движението за граждански права [2].

В сред най-боеспособните ескадрони на 22-ри САС са „Крива сабя“ и „Пагода“, в които командосите действат срещу радикалните групировки на ИРА – самостоятелно или на групи. По време на нахлуването на иракската армия в Кувейт и последвалата война в Персийския залив командосите от английските САС части се представят много по-добре от амери-

канските спецназовци в сраженията. Те извършват светкавични диверсионни рейдове в иракския тил, като унищожават много мостове, бункери, командни и свързочни възли, пленяват висши иракски офицери, унищожават зенитно-ракетни комплекси и ракетни установки „Скъд“ и всяват ужас и паника всред противниковите щабове. Действията на САС са високо оценени от командването на многонационалните сили през войната. Днес английските командоси се проявяват като воители миротворци в миротворната операция в Косово [2].

СИЛИТЕ ЗА СПЕЦИАЛНИ ОПЕРАЦИИ НА ИЗРАЕЛ

По-голямата част от специалните подразделения се подчиняват на Армията за отбрана на Израел, по-малка част – на полицията. Такива са: **„Сайерет Маткал“**, което е специално подразделение, подчинено на Генералния щаб, специализирано в операции зад граница; **„Дувдеван“**, известно още като **Unit 217**, с основна цел унищожаване на терористи в окупираните територии; **ЯМАМ** влиза в състава на **МАГАВ** – основното антитерористично подразделение на полицията на Израел; **подразделение ЯВАС** – т.нар. „псевдоараби“, с основна задача унищожаване на терористите от окупираните територии, превъплъщавайки се в араби.

Батальон „Ехоз“ има за основна цел борбата с палестинските партизани. **„Сайрет Шакед“** е подразделение на Южния военен окръг, **„Шайетет 13“** е подразделение на ВМС, **„Сайерет Шалдаг“** е подразделение на ВВС [4].

Израелските командоси от „Миткал“ и пехотната бригада „Голани“ са едни от най-добрите в света. Свидетелство за това дава блестящо проведена им операция **„Джонатан“** през 1976 г. на летището Ентебе в Уганда по освобождаване на пътнически самолет с 250 израелски пътници, похитен от група палестински терористи. Начело на спецназовците в тази операция застава младият полковник Натаняху. Ескадра от 4 военнотранспортни самолета **„С-130 Херкулес“** и два **„Боинг 707“**, натъпкани с командоси и техника, прелетяват в пълна секретност огромното разстояние от Израел до Уганда. Само за един час израелските командоси превземат летището, унищожават палестинските терористи и десетки войници от угандийските сили, взривяват 11 изстребителя и се оттеглят успешно с освободените заложници, като дават само две свидни жертви – сержант Сурвин и легендарния командир на спецназовците полковник Йонатан Натаняху, който е обявен посмъртно за национален герой на Израел [4].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От така направения анализ се налагат **следните основни изводи:**

1. Непрекъснато се увеличава в процентно отношение войната с неконвенционални средства за сметка на конвенционалните.

2. Ефективността на специалните части в специфичните случаи е десетки пъти по-висока, отколкото на класическите въоръжени сили.

Всичко това налага силите за специални операции непрекъснато да усъвършенстват тактикоспециалната си подготовка, да се въоръжават с най-модерно оръжие и средства за свързка, отговарящи на спецификата на тяхната дейност, и да се окомплектоват с всичко необходимо за обособяването им като автономни подразделения, способни да водят продължителни и ефективни диверсионни и разузнавателни действия в тила на противника.

Литература

1. **Григоров, Пл., Р. Митева.** Командоси срещу терора. София, 2000.
2. **Костов, Кр., Пл. Григоров.** САС – къщата на убийците. София.
3. **Григоров, Пл., Р. Тодорова.** Непобедимият СПЕЦНАЗ. София.
4. **Григоров, Пл.** Командосите на Израел. София, 2015.
5. **Григоров, Пл.** Спецназът на ГРУ. София.
6. **Григоров, Пл.** Железният юмрук на САЩ. София, 2010.
7. **Мечков, Ив.** Българският Спецназ 1951 – 1975. София.
8. **Мечков, Ив.** НАТО – командоси и специални части. София, 2003.
9. **Мечков, Ив., Н. Костадинов.** Парашутната дружина. София, 2004.
10. **Гайков, Г.** Тактика на специалните операции. София, 2012.